

ВПЛИВ ФОРМИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ НА РЕЗУЛЬТАТИ ТЕСТУВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ (на прикладі тесту з біології)

Тестові технології є засобом контролю результативності навчального процесу. Вони забезпечують об'єктивність, масовість і технологічність оцінювання. Створюючи тести важливо враховувати основні взаємопов'язані та взаємообумовлені аспекти їх розроблення: цільове призначення, зміст, структуру та форму застосування. У цьому контексті важливим є питання формату інструментарію. Форма тестових завдань – це ключове питання теорії педагогічного вимірювання, спосіб організації та упорядкування змісту тесту. Поєднуючись зі змістом форма надає завданню певного вигляду [1]. Форми завдань у тесті можуть бути різноманітними, однак всі вони об'єднуються у дві великі групи: тестові завдання відкритої форми (завдання на доповнення та вільний виклад змісту) та закритої форми (з однією правильною відповіддю, декількома правильними відповідями, завдання на встановлення відповідностей, на встановлення послідовності тощо). Натепер під час проведення ЗНО з біології для абітурієнтів традиційно пропонуються тестові завдання закритої форми. Вони відрізняються за складністю та змістом. Це переважно завдання з вибором однієї правильної відповіді, на встановлення відповідності, завдання з вибором трьох правильних відповідей із трьох груп, завдання на встановлення послідовності.

В організації та проведенні підсумкового оцінювання дискусійним є питання щодо використання тестових завдань різної форми. Текстологи по-різному тлумачать можливості контролю знань різним інструментарієм. Так, наприклад, Дж. Равен [5], М. Челишева [6] та інші переконані, що в кожному тесті повинно бути як можна менше форм тестових завдань. А різноманітність елементів (тестових завдань) в тесті можна забезпечити не лише формою завдань, але і наприклад, контрольованим рівнем засвоєння знань, видом знань тощо [2]. А. Майоров [4], І. Карпова [3] навпаки, вважають, що у тесті тестові завдання мають бути різної форми. Пояснюючи це тим, що виконання різноманітних за формою завдань попереджає швидку стомлюваність школярів; може виявляти не тільки знання, а й уміння та навички; окрім того, для різного змісту матеріалу можуть бути оптимальними завдання різної форми. Окрім того, тестові завдання різної форми мають переваги і з погляду системного підходу, оскільки стійкість системи зростає за рахунок структурного різноманіття її елементів.

Результати експериментальних досліджень також не дають однозначної відповіді на запитання про доцільність використання тестових завдань різної форми. Так, К. Дятлова за результатами своїх досліджень [2] стверджує, що величина балу за тестове завдання не залежить від його форми, що відкриті тестові завдання не змінюють характеристику тесту і тому їх можна взагалі не використовувати. І. Карпова [3] навпаки доводить, що під час виконання тестів закритої форми школярі отримують вищі бали у порівнянні з відкритими тестовими завданнями, тобто закриті тести не відображають реального рівня знань школярів. Окрім того, існує ймовірність вгадування правильної відповіді; наявність варіантів відповіді для учня є підказкою, для виключення найменш правдоподібних варіантів. Відкриті ж тестові завдання характеризуються однозначністю відповіді, неможливістю вгадувати, простотою формулювання, необхідністю відтворювати по пам'яті відповідь.

Аналіз педагогічної літератури [2, 3, 6] свідчить про те, що останні роки в багатьох країнах світу спостерігається тенденція до заміни тестових завдань множинного вибору на систему стандартизованих завдань різної форми (переважно відкритої) у зв'язку з критикою закритих завдань за обмеженість використання для оцінювання лише репродуктивних умінь. Розширення використання відкритих завдань з розгорнутою відповіддю дає можливість оцінити не лише

правильність отриманої відповіді, але і способи рішення, логіку викладення, обґрунтування суджень і багато інших умінь, включаючи практичні, які неможливо оцінити за допомогою закритих завдань [2].

Метою дослідження було виявити вплив форми тестового завдання з біології на результати його виконання.

З метою перевірки гіпотези про те, що результати тестування з використанням тестових завдань різної форми дадуть відмінні результати, було проведено дослідження серед 155 учнів 10 – 11 класів ліцею №17 м. Хмельницького. Обидва тести – закритий і відкритий містили 25 тестових завдань з однаковим формулюванням. Закриті тестові завдання – це завдання множинного вибору з однією правильною відповіддю, відкриті – завдання на доповнення та написання короткої відповіді. Тестування проводилося в один день, спочатку відкрите, а потім 2 – 3 години – закрите. Як видно з таблиці 1, тест із закритими завданнями виявився для учнів більш простим і відповідно дав вищі бали: середня різниця між результатами виконання відкритого і закритого тестового завдання складає 3,04 балів за 12-бальною шкалою оцінювання, що становить 30,11% (таблиця 1).

Таблиця 1

Результати виконання учнями тестових завдань різної форми

Середня оцінка в балах за 12-б. шкалою за відкриті ТЗ	Середня оцінка в балах за 12-б.шкалою за закриті ТЗ	Різниця в балах	Середня оцінка за I семестр
5,76	8,80	3,04	10,56

Таблиця 2

Результати виконання тестових завдань за профілями навчання

Профілі навчання	Кількість учнів	Середня оцінка в балах за 12-б. шкалою за відкриті ТЗ	Середня оцінка в балах за 12-б.шкалою за закриті ТЗ	Різниця в балах та %
Хімібіо	19	8,18	9,6	1,42 (8%)
Фізмат (Б)	20	5,43	8,83	3,4 (28%)
Економ.	20	5,07	8,31	3,24 (27%)
Фізмат (Г)	22	4,58	8,56	3,98 (36%)

Аналіз виконання завдань учнями класів різного профілю (таблиця 2), свідчить про те, що учні різних класів мають досить велику різницю за результатами виконання відкритого і закритого тесту. Наприклад, в хіміко-біологічному класі різниця становить 1,42 бали, у фізико-математичному класі (Г) – 3,98 балів, що свідчить про різний рівень підготовки випускників з біології. Найкраще виконали завдання учні хіміко-біологічного класу, відсоток виконання ними відкритих тестових завдань становить – 68%. Однофакторний дисперсійний аналіз результатів дослідження без повторень показав, що виконання тестів закритої форми практично не залежить від профілю навчання класу. Вплив профілю навчання на результати виконання тестів відкритої форми складає 41,3% з вірогідністю більше 99%. Двофакторний дисперсійний аналіз без повторень показав, що вплив фактора «форма тестового завдання» на результати відповідей складає 76,6%. Результати відповідей на тестові завдання закритого формату перевищують результати відповідей на тести відкритого формату на 30,11%.

Отже, результативні показники істотно змінюються під впливом формату тестових завдань. Значення результатів виконання тестів із вибором відповіді перевищують результати виконання тестів із конструюванням відповіді. З метою об'єктивного визначення рівня знань і вмінь здобувачів освіти засобами тестових технологій важливо враховувати ефект підвищеної оцінки (принаймні на 30%) за умови використання тільки тестових завдань із вибором відповіді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аванесов В.С. Формы тестовых заданий. М.: Центр тестирования. 2005. 156 с.
2. Дятлова К.Д., Михальова Т.Г. Исследование влияния разнообразия форм тестовых заданий на статистические характеристики теста. *Вопросы тестирования в образовании*. 2006. № 4. С. 65–75.
3. Карпова И.П. Сравнение открытых и выборочных тестов. *Открытое образование*. 2010. № 3. С. 32–37.
4. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. М.: Народное образование, 2000. 352 с.
5. Равен Дж. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы. М.: Изд-во «Когнито-центр», 1999. 144 с.
6. Чельшкова М.Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов: учебное пособие. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2001. 410 с.

Katarzyna WOJCIECHOWSKA
(Bydgoszcz, Polska)

OPINIE STUDENTÓW O ZDROWIU JAKO WARTOŚCI

Zachowania zdrowotne są niewątpliwie najważniejszym czynnikiem, który determinuje zdrowie. Poprzez wybór i realizowanie określonych zachowań zdrowotnych, szczególnie intencjonalnych, jednostka podkreśla swoją autonomię i wolną wolę w dokonywaniu wyborów spośród alternatywnych możliwości działań [4, 16]. Z drugiej strony, przejawiane przez człowieka zachowania zdrowotne stanowią rezultat socjalizacji naturalnej i zinstytucjonalizowanej, gdyż wzory tych zachowań są własnością kultury, w kręgu której żyje tzn. są akceptowane w danym społeczeństwie jako sprzyjające zdrowiu i takie, które w danym układzie społecznym postrzegane są jako zagrażające zdrowiu. W związku z tym jednostce potrzebne jest społeczne przyzwolenie na uczestnictwo społeczne w formie utrwalonej kulturowo i uznanej za właściwą dla kategorii, z którą dana jednostka jest zidentyfikowana (płci, wieku, położenia społecznego). Jeżeli jednostka ujawnia zachowania kwalifikowane jako niesprzyjające zdrowiu, spotyka się ze społeczną dezaprobatą [7, 178].

Postawy wobec zdrowia – zdrowie w hierarchii wartości. Proces kształtowania się postaw rozpoczyna się w okresie dzieciństwa i młodości czyli przebiega wraz z socjalizacją pierwotną oraz wtórną, a także oddziaływaniami wychowawczo- edukacyjnymi. Należy mieć na uwadze fakt, że postawy wobec zdrowia, które formułowane są w ramach socjalizacji pierwotnej są zróżnicowane, czego może być powodem zróżnicowanie środowiskowe. Na ich formułowanie ma wpływ wykształcenie rodziców oraz sytuacja materialna rodziny [2, 34].

Abby zrozumieć szeroką gamę zachowań zdrowotnych niezwykle ważna jest wiedza dotycząca wartościowania zdrowia. Istnieje spory zakres definicji zdrowia, przy czym każda z nich podkreśla to samo, iż zdrowie docenia się dopiero wtedy gdy się je traci, czyli gdy ulega ono pogorszeniu [6, 56]. Świadomość zdrowotna człowieka jest wieloaspektową strukturą poznawczą. Owa struktura poznawcza polega na skierowaniu i stwarzaniu zachowań w zdrowotnym postępowaniu człowieka. Istnieje kilka składników określających świadomość zdrowotną człowieka [6, 58].

Bardzo istotnym elementem są wartości przypisywane zdrowiu. Badania socjologiczne pokazują, iż istnieją 4 następujące rozumienia wartości: